

ФАКТОРИ РИЗИКУ ФОРМУВАННЯ ГОСТРОГО ПОЛІМОРФНОГО ПСИХОТИЧНОГО РОЗЛАДУ СЕРЕД СТУДЕНТІВ

Спіріна І.Д., Рокутов С.В., Широков О.В.,
Фаузі Є.С., Татаренко О.В., Шорніков А.В.

Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України

У статті розглядаються основні фактори ризику формування гострого поліморфного розладу серед студентів. Особливу увагу приділено обмеженості і неефективності профілактичних і психокорекційних заходів на етапі формування психологічних змін. Відзначено низька ефективність реабілітаційних заходів у розглянутого контингенту хворих. Автори висловлюють припущення, що низька ефективність лікувально-реабілітаційних заходів може бути пов'язана з недостатнім урахуванням ключових факторів ризику формування гострого поліморфного психотичного розладу серед студентів. Пропонується оптимізована трьохкомпонентна форма організації психопрофілактики і психіатричної допомоги студентам.

Ключові слова: гострий поліморфний психотичний розлад, студенти, реабілітація, психотерапія, психопрофілактика.

Постановка проблеми. Гострий поліморфний психотичний розлад (ГППР) – є одним з найбільш поширених захворювань в психіатричній структурі, поступаючись лише депресії і шизофренії. Окрім того, різноманіття його проявів залишається невирішеною проблемою системи охорони здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначене за останні роки збільшення в Україні поширеності ГППР ставить в число пріоритетних питань ранньої діагностики, корекції, лікування та профілактики даної патології [1].

Ця проблема є особливо актуальною серед студентської молоді. Високе розумове та психоемоційне навантаження, вимушені часті порушення режиму праці, відпочинку та харчування, необхідність адаптуватися до нових умов проживання та навчання, пошуку додаткового заробітку, невпевненість у своєму майбутньому і багато інших чинників вимагають від студентів мобілізації сил щоб адаптуватися до нових умов проживання та навчання, формування міжособистісних відносин поза батьківською сім'єю і подолання складних життєвих ситуацій [2].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема психічне здоров'я студентської молоді є необхідною умовою якісного навчання у ВНЗ. Виділені основні фактори ризику формування ГППР у студентів Дніпропетровської області, серед яких, є не тільки медичні, а й соціально-педагогічні та психологічні: зміна звичного соціального середовища, ритму життя, умов проживання, невідповідність уявлень і очікувань студента з реальною дійсністю; особливості особистих якостей студента, властивості його психічних процесів (сприйняття, мислення, пам'яті, емоцій і почуттів), особливості індивідуальної поведінки; психофізіологічні – особливості фізіологічних механізмів забезпечення діяльності, функціональних резервів організму, фізіологічних властивостей студентів [3]. Проте робіт, присвячених вивченню факторів ризику розвитку ГППР явно бракує для створення більш ефективних лікувально-реабілітаційних та профілактичних заходів.

Мета статті: вивчити фактори ризику формування ГППР у студентів в сучасних умовах; про-

вести порівняльне дослідження захворюваності та хворобливості ГППР студентів з урахуванням їх курсу навчання, а також віково-статевої характеристики; розробити та впровадити в практику оптимальні форми організації психіатричної допомоги студентам, принципи їх корекції.

Матеріали і методи дослідження: Для вирішення поставленої мети нами було обстежено 88 студентів Дніпропетровської області, які лікувалися в Дніпропетровській обласній психіатричній лікарні з 2012 по 2018 рік, віком від 18 до 37 років, серед яких 42 чоловіків (47,8%) та 46 жінок (52,2%).

Виклад основного матеріалу. У ході роботи нами були використані соціодемографічний, клініко-анамнестичний, клініко-психопатологічний та статистичні методи дослідження.

За результатами обстеження досліджувані поділені на три групи:

- 1) з гострим поліморфним психічним розладом;
- 2) з невротичними розладами, у яких виявлялися окремі симптоми такі як астеничні, соматовегетативні, афективні;
- 3) з короткочасною адаптаційною реакцією.

Розподіл досліджуваних за віком майже збігається, з незначною перевагою кількості жінок (чоловіків – 42 (47,8%), жінок – 46 (52,2%). Що стосується віку, то на рис. 1 простежується підвищення кількості хворих 1980-2000 років народження.

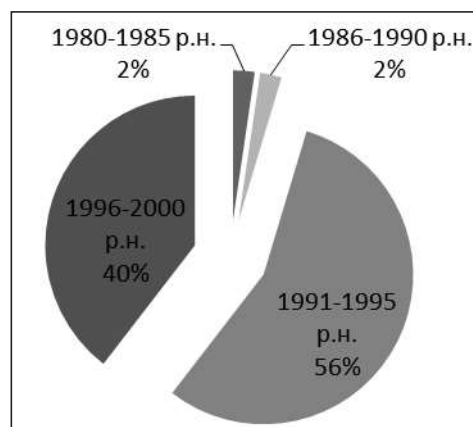

Рис. 1. Вік досліджуваних

Джерело: розроблено авторами

У співвідношенні обраних груп:

1) студенти з гострим поліморфним психічним розладом (гострий поліморфний психотичний розлад без симптомів шизофренії – 22 студента та гострий поліморфний психотичний розлад з симптомами шизофренії – 14 студентів і шизофренія, як подальша нозологія – 5 осіб; 5 студентам з попереднім діагнозом ГППР після обстеження був встановлений діагноз шизофренії;

2) студенти з невротичними розладами, у яких виявлялися окремі симптоми такі як: астеничні, сомато-вегетативні, афективні – склали 40 осіб;

3) студенти, стан яких було розцінений як адаптаційна реакція – 7 осіб.

Виділені наступні умовні фактори ризику формування гострого поліморфного психотичного розладу у студентів.

1. Сезонне загострення і виявлення ГППР, враховуючи рис. 2 ми бачимо тенденцію загострення в осінній період, пов'язане з початком занять, і весняний, що свідчить про закінчення навчального року та крайньої стомлюваності і зниження когнітивних функцій, що може бути однією з причин виникнення гострого психотичного розладу у студентів.

2. Курс навчання так само є умовним фактором ризику, рис. 3, а саме 1 курс – 7 випадків захворювання ГППР, враховуючи стресовий фактор адаптації до нових умов життя, колективу, інтелектуальне та емоційне навантаженням. 2 і 3 курси – по 3 випадки виявлення ГППР, оскільки етап адаптації пройдено. 4 курс – 5 випадків ГППР серед студентів, бачимо зріст показників, пов'язаний зі збільшенням навантаження, а також, соціальні аспекти, такі як: зміна житла (багато переїжджають з гуртожитків, щоб жити окремо), створення власної сім'ї, пошук роботи. На 5 курсі – 6 випадків ГППР, кількість випадків збільшується, так як йде вибір майбутньої спеціальності, черговий стрес. 6 курс – 2 випадки ГППР – адаптація.

Таким чином порушення адаптації, що стали одним з пускових факторів розвитку гострого поліморфного психотичного розладу були: відсутність прагнення до спілкування з оточуючими, труднощі встановлення комунікативного контакту з незнайомими людьми, конфліктність в колективі, занижена самооцінка, нездатність контролювати емоційний фон, зниження мотивації до навчання, низький рівень стресостійкості, труднощі в навчанні, незадоволеність побутовими і соціальними умовами життя [4]. Всі досліджувані в анамнезі відмічали в тій чи іншій мірі наявність вищезазначених ознак, а також обмеженість та неефективність профілактичних та психокорекційних заходів на етапі психологічних змін. Психічними проявами ГППР, що обумовили госпіталізацію у психіатричну лікарню, у студентів була продуктивна (марення, галюцинації) психосимптоматика. Зазначені психічні прояви при ГППР можуть вказувати на несприятливий прогноз: аутизація, перехід на фізичну працю, алкоголізація, суїцидальні тенденції.

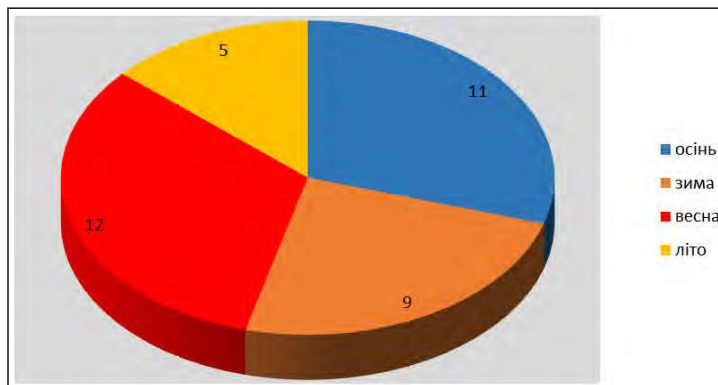

Рис. 2. Сезонність захворюваності студентами на ГППР

Джерело: розроблено авторами

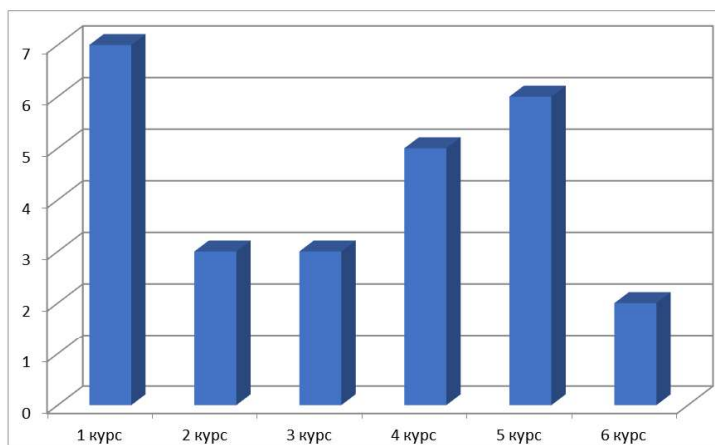

Рис. 3. Курс навчання досліджуваних студентів з ГППР

Джерело: розроблено авторами

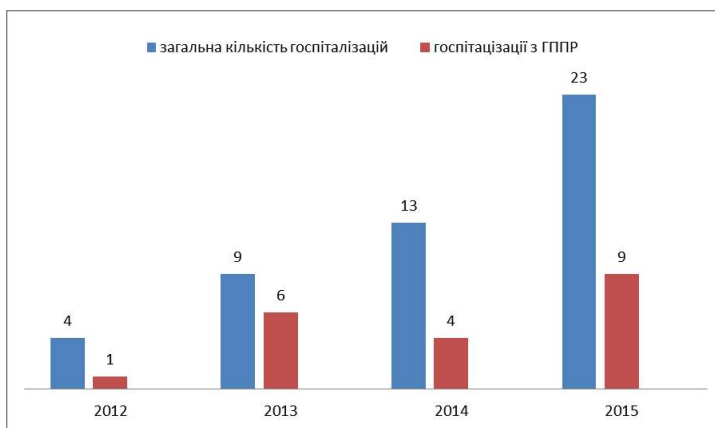

Рис. 4. Тенденції зростання ГППР за роками

Джерело: розроблено авторами

Спостерігається виражена тенденція зростання ГППР у студентів з 2012 по 2017 рр., рис. 4.

У 2012 р. – 4 випадки захворюваності з них 1 ГППР, в 2013 р. 9 разів із них – 6 ГППР, в 2014 р. 13 випадків з них – 4 ГППР, 2015 р. 23 випадки з них – 9 ГППР, 2016 р. 21 випадок з них – 7 ГППР і в 2017 р. 19 випадків з них – 9 ГППР.

Результати дослідження підтверджують, що проблема факторів ризику формування гострого поліморфного психічного розладу серед студентів не обмежується медичною (психіатричною)

ділянкою, а містить в собі значну соціально-педагогічну складову [3; 4].

Отримані дані дозволяють припустити, що низька ефективність лікувально-реабілітаційних заходів може бути пов'язана з недостатнім урахуванням ключових факторів ризику формування гострого поліморфного психотичного розладу серед студентів.

Висновки і пропозиції. Нами запропонована оптимізована форма організації психопрофілактики та психіатричної допомоги студентам, що складається з наступних компонентів:

1. Психосвітня робота, що включає в себе: а) комплекс інформаційних модулів для випускників шкіл (профорієнтація, враховуючи психологічні особливості, стресостійкість); б) комплекс інформаційних модулів для першокурсників навчальних закладів (психологічний комфорт, зниження проявів дезадаптації, здатність регулювати емоційно-вольову сферу, підвищення самооцінки, стресостійкість,

2. Психокорекційна робота: а) для випускників шкіл (підвищення самооцінки, формування комунікативних навичок); б) для першокурсників навчальних закладів (підвищення самооцінки та стресостійкості, опанування навичок саморегуляції емоційно-вольової сфери та досягнення стану психологічного комфорту, зниження проявів дезадаптації).

3. Психодіагностична робота (за необхідністю): використання опитувальників з сімейства PHQ [5; 6] з подальшою консультацією (в залежності від отриманих результатів) медичного психолога, лікаря-психотерапевта або психіатра.

Запропонована система профілактично спрямована, сприяє ранньому виявленню психопатологічних змін та дозволяє своєчасно планувати лікувально-реабілітаційні заходи з урахуванням ключових факторів ризику формування гострого поліморфного психотичного розладу, що в цілому підвищує ефективність психопрофілактичної роботи серед студентської молоді.

Список літератури:

1. Говенко В.Л. Пограничные психические расстройства у лиц напряженного умственного труда // Экспериментальная и клиническая медицина. – 2000. – № 3. – С. 54-56.
2. Вьюн В.В. Проблемы адаптации лікарів-інтернів до професійної діяльності в сучасних умовах. Український вісник психоневрології. – Том 23, випуск 3(84), 2015. Харків. – С. 60-62.
3. Волосовець О.С. Стратегія євроінтеграційного реформування вищої медичної освіти України / О.В. Волосовець // Проблеми медичної науки і освіти. – 2006. – № 1. – С. 5-12.
4. Кожин А.М. Проблеми адаптації студентів до навчальної діяльності у ВУЗі в умовах кредитно-модульної системи освіти / А.М. Кожина, М.В. Макарова, Е.Г. Гриневич // Науково-інформаційний вісник Академії наук вищої освіти України. – 2013. – № 3(86). – С. 87-93.
5. Spitzer R.L., Kroenke K., Williams J.B.W., for the Patient Health Questionnaire Primary Care Study Group. Validation and utility of a self-report version of PRIME-MD: the PHQ Primary Care Study. JAMA 1999; 282: 1737-1744.
6. Spitzer R.L., Williams J.B.W., Kroenke K., et al. Validity and utility of the Patient Health Questionnaire in assessment of 3000 obstetrics-gynecologic patients. Am J Obstet Gynecol 2000; 183: 759-769.

**Спирина И.Д., Рокутов С.В., Широков А.В.,
Фаузи Е.С., Татаренко Е.В., Шорников А.В.**

Днепропетровская медицинская академия Министерства здравоохранения Украины

ФАКТОРЫ РИСКА ФОРМИРОВАНИЯ ОСТРОГО ПОЛИМОРФНОГО ПСИХОТИЧЕСКОГО РАССТРОЙСТВА СРЕДИ СТУДЕНТОВ

Аннотация

В статье рассматриваются основные факторы риска формирования острого полиморфного расстройства среди студентов. Особое внимание уделено ограниченности и неэффективности профилактических и психокоррекционных мероприятий на этапе формирующихся психологических изменений. Отмечена низкая эффективность реабилитационных мероприятий у рассматриваемого контингента больных. Авторы высказывают предположение, что низкая эффективность лечебно-реабилитационных мероприятий может быть связана с недостаточным учетом ключевых факторов риска формирования острого полиморфного психотического расстройства среди студентов. Предлагается оптимизированная трехкомпонентная форма организации психопрофилактики и психиатрической помощи студентам.

Ключевые слова: острое полиморфное психотическое расстройство, студенты, реабилитация, психотерапия, психопрофилактика.

**Spirina I.D., Rokutov S.V., Shyrov O.V.,
Fawzy E.S., Tatarenko O.V., Shornikov A.V.**

Dnipropetrovsk Medical Academy of the Ministry of Health of Ukraine

RISK FACTORS OF EASILY POLYMORPHIC PSYCHOTIC DISORDER FORMATION AMONG STUDENTS

Summary

The article considers the main risk factors for the formation of acute polymorphic disorder among students. Particular attention is paid to the limited and ineffective preventive and psycho-corrective measures at the stage of emerging psychological changes. The low effectiveness of rehabilitation measures in the contingent of patients was noted. The authors suggest that the low efficiency of therapeutic and rehabilitation measures may be associated with insufficient consideration of key risk factors for the formation of acute polymorphic psychotic disorder among students. An optimized three-component form of organization of psycho-prophylaxis and psychiatric help to students is proposed.

Keywords: acute polymorphic psychotic disorder, students, rehabilitation, psychotherapy, psychoprophylaxis.